

За Георги Димитров – с кафе и опрощение

Къщата на Георги Димитров

Добрий ден, дами и господа. Седя си в едно кафене в центъра на София, а навън е чуден майски ден. Пия си аз кафенцето, тракам си на лаптопа и поглеждам към недалечната Борисова градина... и си спомням за Прага и прекрасните ѝ градини и паркове... Но – стига лирични отстъпления, да се залавям за работа. Всичко това, за което исках да ви разкажа, започна преди около 6 години. Тогава, след като заживях за втори път в апартамента си в квартал „Банишора“, аз започнах доста редовно да минавам по улица „Опълченска“, в частта ѝ от „Скопие“ до „Пиротска“ – и обратно, откъдето почти всеки ден се качвах и слизах от трамвай 22 за центъра. Затова все повече започвах да обръщам внимание на къщата на Георги Димитров. Да, същият този, за когото се сещате, великият вожд, учител на българския народ, на пролетариата, Коминтерна и т.н. Тя се намираше малко по-надолу, от лявата страна на улицата, между „Цар Симеон“ и „Св.Св. Кирил и Методий“ и представляваше една от най-жалките съборетини, които бях виждал. Тъй като тогава започнаха да разширяват горната част на „Опълченска“, единственото ми желание беше да съборят и нея, както и останали ѝ посестрими на „Опълченска“ – от „Стамболийски“ до „Тодор Александров“. Защо, ще попитате вие, какво толкова ми пречеше

тя? Причините бяха най-малко две. Първата е банална – че тя и всички тия къщи, както споменах, ми се струваха грозни и стари. Приличаха ми на гнусни останки от едно още по-гнусно минало, които – колкото по-бързо бъдат заличени от лицето на земята, по-добре. Освен това ми се искаше и в тая ѝ част да разширят улица „Опълченска“, както вече бяха направили в горната, от „Тодор Александров“ до Руски паметник и така да се придвижвам по-бързо по нея. Представях си как ги събарят и на тяхно място изграждат един прекрасен магазин, блок или нещо подобно. Но във всеки случай, то щеше да бъде нещо чисто, в което не се въдят бездомни кучета, клошари и не мирише на ъ-ъ... да не уточнявам на какво, за да не подразня слуха ви. На второ място /или трето?/ имаше обаче нещо по-специално. По-сложно за обяснение. Не знам дали мразех Георги Димитров и комунистическата идеология, чийто символ беше в България той. Но ми беше втръснало от него. Бях буквално израснал с името му, хиляди пъти бях възхвалявал и възпявал това име, бях се клел неведнъж /по принуда/ в него. Бях от така наречената „Димитровска младеж“, бях членувал в „Димитровския комсомол“/ДКМС/, на всяка крачка бях заобиколен от бюстове, паметници, картини, снимки на Георги Димитров, включително

тия, които бяха на банкнотите, ВСИЧКИ банкноти, доколкото си спомням или ПОЧТИ ВСИЧКИ. Даже така им казваха галено. Чичко Димитров на пет години – за петолевката. Чичко Димитров на десет години – за десетолевката. Чичко Димитров на двамадесет години. И т.н. Да не говорим за това и колко много книги, филми, уроци в училище за него бях изчел, за него, за прословутата „майка Параскева“, за великия му подвиг по време на „Септемврийското въстание“, на „Лайпцигския процес“ и пр. Всъщност аз още като дете знаех за него и живота му повече, отколкото за живота на баща си и дядовците си, взети заедно. Факт. Дори докато все още мумията му беше в мавзолея, я бях посетил и зърнал отблизо. Накратко, този тип беше част от живота ми. Насила натрапен от системата, в която живеех, досаден спомен, който обаче аз вече считах за забравен. Спомнях си /докато минавах и гледах жалката му съборетина/ с известно злорадство оня миг, когато взривиха мавзолея му. Как огромния железобетонен куб се разтресе, подскочи и след това се килна жалко на една страна. Сега същата съдба пожелавах и на родната му /е, не точно, но знаете какво имам предвид/ къща и съседните ѝ мизерни постройчици. Подобни неприятни спомени трябва да бъдат изличавани завинаги от лицето на земята и всичко, свързано с тях, да потъне в забравата на историята. Така си мислех аз. И се надявах това съвсем скоро да стане. Да, обаче при това разширение на „Опълченска“, за което ви казах, не събориха никоя от тези къщи и тази противна останка от миналото си остана на мястото. Разширението приключи. От „Стамболийски“ до „Тодор Александров“. И оттам нататък „Опълченска“ си остана същата тясна улица – с градинката до църквата и къщите-клоаки срещу противната къща на Георги Димитров. Бях разочарован. От тоя момент нататък тая къща стана нещо като неприятен тип, който бе навлязъл

в личното ми пространство. Всеки път, когато минавах край нея, аз впервах поглед в жълтата ѝ фасада с мраморната плоча и вярвайте ми, че ако имах паранормални способности, щях с погледа си да я взривя, изгоря, дематериализирам, и каквото там ми дойдеше наум. Да, обаче не можех. Къщата си стоеше там, някак едва се крепеше да не падне, пропукана, олющена и изоставена, но все пак си стоеше. Не мърдаше. След известно време започнах да се чувствам абсурдно. За всички хора в България /а отдавна и по света/ тоя тип и къщата му бяха престанали да имат каквото и да е значение. Дори и да съществуват. За мен обаче те даже придобиваха някакъв нов смисъл, който като се замислех, пак си беше като стария – да ми пречат. Да, пак ми пречеа. Превръщаха се в истинска идея фикс и дори на мен вече започваха да ми хрумват безумни мисли от рода на тая, някоя нощ да хвърля през прозорците на къщата няколко коктейла „Молотов“ и да я изпепеля до основи. Въпреки, че съм твърде смел на теория и понякога могат да ме вдъхновят какви ли не героични помисли, в реалността нещата не стоят точно така. Даже бих казал, че в ежедневието си живот съм по-скоро предпазлив и благоразумен. В някакъв смисъл героичната ми същност е заровена дълбоко в съзнанието ми и колкото и лесно да ми е да кроя дръзки планове, срещам сериозни проблеми в осъществяването им. Някога например като ученик в най-горния клас, по времето, когато култът към Георги Димитров беше не само жив, но и процъфтяваше, т.е. в годините на „социализма и комунизма“, след четене на т.нар. „революционна литература“, аз бях решил да ходя в Никарагуа и да се бия срещу „контрите“. По-точно това решение ми беше хрумнало след като бях прочел дневника на Че Гевара. Струваше ми се много романтично да загина „за свободата и благото“ на една толкова далечна страна като Никарагуа. Щеше да бъде много вълнуващо и героично. Щях да осмисля празния си ученически живот, от който ми беше писнало. Представях си как отивам в Никарагуа и се бия с оръжие срещу „контрите“, американците и т.н., раз-

бира се, облечен в маслинозелена униформа, пушейки хавански пури / по това време току-що бях пропушил/ и разбира се – и с поникнала навсякъде по лицето ми къдрава брада. Вместо да направя обаче каквото и да е, да проверя поне дали е възможно, аз нищо не направих. Нищичко. Изобщо не си помръднах пръста. Впоследствие, разбира се, даже и спрях да си мечтая за това. Слава богу. Защо го разказвам ли? Защото мислех, че тъй щеше да стане сега и с коктейлите „Молотов“ за къщата на Георги Димитров. Знаех си аз. Причина за това да не взривя тази съборетина имаше и още една. Едно мъничко кътче в мен, много мъничко обаче, се гордееше, напук на всичко останало, че все пак тук, в Банишора, недалече от мястото, където живеех и аз, беше живяла такава известна личност. Защото, не може да се отрече това, каквото и да се говореше за него, той беше известен и почитан от куп хора по света. Но щом това малко, суетно гласче се обаждаше, в миг биваше заглушавано от крясъците на другата част на душата ми: – Какъв Димитров, к’ви пет лева! – викаше тая част. – Тоя тиранин, диктатор, комунист, убиец и пр. не заслужава да бъде помнен, уважаван, почитан, не заслужава къщата му да бъде пазена, посещавана, да бъде символ за подражание, а подобно на комунистическата система и мавзолея му, тя трябва да бъде унищожена и забравена! Сега за малко да сменя темата, за да успея по-късно да обясня това, което искам да ви кажа. По същото това време, в което се възмуствах от тая къща и бях обсебен от мисълта за нея, аз започнах работа върху един исторически роман. За Ромео и Жулиета. Освен, че беше исторически, сюжетът беше италиански, а аз бях решил действието му да се развива през 15 век на Апенините, в древни и прочути градове като Верона, Венеция, Флоренция и т.н. Никога не бях посещавал Италия и тия градове. Нямах и почти никаква представа за нейната история, география и т.н. Въпреки това бях решил да напиша такъв роман, колкото и малка да ми изглеждаше вероятността той да бъде успешен. По-лесно щеше да ми е да напиша фантастичен роман,

чието действие се развива в 30-ти век на Юпитер или някоя друга планета. Но аз въпреки всичко се захванах с Италия и 15 век, и никаква сила на този свят не можеше да ме откаже от това. Както и да е. Та, пишех го аз, без да знам какво е ставало там и какво е представлявала Италия, а в свободното време, докато минавах по „Опълченска“, пак гледах къщата на Георги Димитров и си мислех нещата, за които споменах. В известен смисъл италианският сюжет ми помагаше да се спасявам от неприятните мисли, които пораждаше в мен тази къща. Така мина известно време, около година, може би. А когато завърших ръкописа, реших да отида до Италия и да видя с очите си как изглежда онова, за което бях писал, фантазирали и така и направих, и то не веднъж, два пъти, през които обиколих най-прекрасните кътчета на тази невероятна страна, градове като Венеция, Верона, Флоренция, Болоня, Пиза, Генуа и т.н. Разказвам това не защото сега съм решил да се правя на велик пътешественик, а защото след всичко, което видях в Италия, аз се върнах като съвсем друг човек. Въпреки че тия мои пътувания не продължиха дълго, те бяха оказали върху мен невероятно въздействие. Вече в София, аз продължих да водя своя дотогавашен, привидно монотонен живот, но сега в съзнанието ми имаше други ангели и други демони, ако трябва да бъда донякъде метафоричен и да се изразя просто за разнообразие в подобен стил. Аз все така често минавах по обичайния си маршрут по улица „Опълчен-

ска“ и все така оглеждах къщата на Георги Димитров, но вече я виждах с други очи. И тя предизвикваше в главата ми напълно различни мисли. Сега аз не бях предишния Стефан Кисьов. Бях безпристрастен наблюдател. Бях писател. Изследовател. А тя вече не беше предишното демонично нещо, което ме дразнеше. Във всеки случай демоничността ѝ по нищо не се различаваше от тази на Палацо Векио във Флоренция или от тази на двореца на Гонзага в Мантуа... или от тази на замъка на граф Дракула. Може би затова аз направих онова нещо, което не бях предполагал, че някога ще ми се прииска да направя. Точно аз, който исках да взривя, подпаля и пр. тази къща. Отидох да я разгледам. Докато крачех към нея, забелязах, че тротоарът между нея и уличното платно на „Опълченска“ е само около метър. Плочките на този тротоар бяха доста разкъртени, а оградата от една страна беше полегнала. Тя беше като тия на село, от дъски с подострен връх, боядисани в тъмнокафяво. Спрях се пред широко отворената ѝ врата. На стената на къщата имаше две мраморни плочи. На едната пишеше „Национален политехнически музей“. На другата „Георги Димитров, роден еди кога си и т.н.“ Прочетох ги внимателно. Това пръдължи няколко минути. Колите профучаваха зад гърба ми. Докато гледах, си мислех различни неща, понякога само гледах. И колкото повече гледах, повече неща забелязвах. И къщата ставаше все повече къща. Накрая влязох в двора ѝ. Никой не ме застреля на място, нито ми изкрещя. До вратата на оградата

имаше някаква кабинка за охраната. Оттам се надигна някакъв младеж на има-няма двайсет и пет години и леко набола по бузите брада. – Работи ли музеят „Георги Димитров“? – чух се да произнасям аз. Много любезно, мило. – А, музеят ли? – промени донякъде подозрителното си изражение младежът. – Не, затворен е. – Така ли? – изненадах се. – Откога? Откакто се помнел. Може да имало вече двайсет и повече години. Всичко се рушало, стените били напукани, всеки момент къщата щяла да падне. Това малко ме разочарова. Но аз все пак опитах да получа някаква допълнителна информация. За мое щастие младият пазач беше забележително информиран за годините си. Каза ми, че „тази къща“ /на Георги Димитров/ е „близнак“ с още една къща – нейно огледално подобие. Сега двете имаха общ двор, но кой знае дали така е било и преди 130 години, да кажем. Всяка от „близнаците“ имаше отделен вход във всеки случай. В съседната къща, както разбрах, беше живял Петър Дънов. Прочутият Учител. В „близнака“ известно време живял и един от братята на Георги Димитров, който пък бил женен за сестрата на Христо Смирненски. Тази къща се оказваше важно за историята място. – Нали мога да поразгледам? – попитах аз младежа с триденвната брада. – Да, разбира се – кимна ми той. Приблжих прозорците. Тия, от които беше поглеждал Георги Димитров. Те бяха на около метър и половина от земята и сега нямаха

пердетата. Надникнах вътре и огледах през тях вътрешността им. И на двете къщи-близнаци. И двете бяха празни. Но не съвсем. В една от стаите на къщата на Георги Димитров – тази, която гледаше към „Опълченска“, имаше една крачна шевна машина „Сингер“ и трикрака кръгла масичка. Двете изглеждаха доста запазени. Стъклата на прозорците бяха мръсни. Както и всичко останало. Но все пак през тях се виждаха празните стаи с отворените врати, дъсченият под, ниските тавани. Във вестибюла на къщата на Георги Димитров имаше някакви натрупани столове. Те бяха от времето на соца. Имаше и някакви стари диплянки, пожълтели вестници. От преди двайсетина години, може би. Във вътрешността на двора, до „Политехническият музей“ имаше още една малка, едноетажна постройчица. Надникнах и там през прозорците ѝ. Прах, мръсотия, купища пожълтели листовки, на които пишеше „Къща музей „Георги Димитров“. На тях прочетох откога до кога той е живял в тази къща. Но забравих точната дата. Беше нещо от рода на 1888–1915. Или нещо подобно. Пазачът ме гледаше и не се чувствах комфортно, ако добре ме разбирате. Огледах и двора. И странно, но тук, въпреки че „Опълченска“ беше само на един метър разстояние, почти не се чуваше шума на уличния трафик. Миришеше на чемшир. Беше донякъде като в двор на някоя малка, селска църква. Излязох си объркан оттам – във всеки случай окончателно излекуван от омразата. В същото време си мислих, че нещата не са никак прости. От едната страна бяха убитите, хилядите жертви на комунизма, от другата – тази безобидна, пропукана къщурка, която невинно ми навяваше меланхолия и преклонение...пред една отдавна отминала епоха. От трета и четвърта... Но стига толкова, дами и господа, пани и понове. Изпих си кафето, пък и е време за обяд, поогладнях нещо, коремът ми взе да се обаждат... Хайде, това е за днес от мен и от майска София, наследяноу и хезки, много хезки ден!

Стефан Кисьов

Снимки: Стефан Кисьов

Къщата на Дънов